

DESET STARIH MEJNIKOV KATASTRSKIH OBČIN VPISANIH V REGISTER KULTURNE DEDIŠČINE

TEN OLD CADASTRAL MUNICIPALITY BOUNDARY MARKS ENTERED IN NATIONAL REGISTER OF CULTURAL HERITAGE

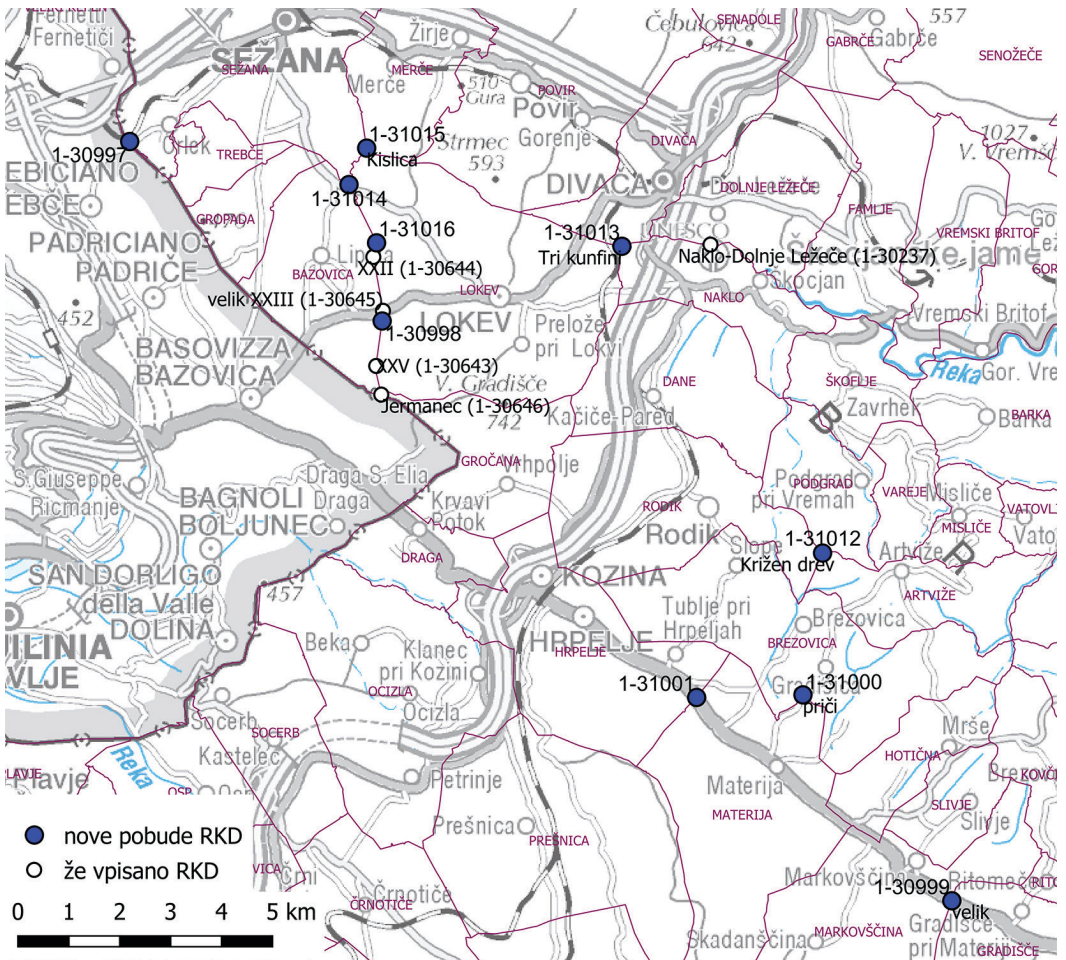
Mihaela Triglav Čekada

V prvih mesecih leta 2024 so v Register kulturne dediščine na pobudo Geodetskega inštituta Slovenije in Geodetske uprave Republike Slovenije vpisali deset mejnikov katastrskih občin, ki imajo poleg še vedno veljavne geodetske vloge tudi kulturnozgodovinski pomen. Vpisani mejniki stojijo v okolici Sežane in Matarskega podolja. Na sliki 1 so poleg na novo vpisanih mejnikov, ki so označeni z modrim krogcem in številko EID (enotna identifikacija dediščine), z belim krogcem označeni že predhodno vpisani mejniki, pri teh je številka EID v oklepaju. Na podlagi EID-številke lahko mejnike poiščete na interaktivni karti kulturne dediščine <https://geohub.gov.si/ghapp/giskd/>.

V preglednici 1 podajamo za deset novih vpisov v Register nepremične kulturne dediščine EID-številke in kratek opis mejnikov. Podrobneje smo novo vpisane mejnike že predstavili v Triglav Čekada in sod. (2022). Vsi mejniki so iz časa franciscejske zemljiškokatastrske izmere, ker nosijo letnici 1818 ali 1819. Lokacije, na katerih stojijo, so velikokrat predstavljale mejo že precej pred franciscejsko zemljiškokatastrsko izmero. Kot primer omenimo le lokacijo mejnika iz leta 1819 na Križen drevu (EID 1-31012), ki je po urbarju iz let 1574–1576 izpričano opredeljevala mejo švarceneške gosposčine že pred skoraj petsto leti (Potokar, 2005)!

Preglednica 1: Na novo vpisani mejniki v Register kulturne dediščine (RKD) z EID-številko in kratkim opisom

EID	Opis
1-30999	Mejnik med k.o. Markovščina in Gradišče ob glavni cesti na Matarskem podolju oziroma nekdanji mejnik med okrajema Novigrad in Fünfenberg (Robida)
1-31001	Mejnik med k. o. Hrpelje in Materija ob glavni cesti na Matarskem podolju
1-31012	Križen drev – mejnik tromeje k. o. Rodik, Podgrad, Artviže
1-31013	Kamniti osamelec Tri kunfini – mejnik tromeje k. o. Lokev, Divača in Naklo
1-31014	Kamniti osamelec Sežanska vrzela – mejnik tromeje k. o. Lokev, Bazovica in Sežana
1-31015	Kislica – podrt mejnik tromeje k. o. Lokev, Sežana in Merče, hkrati trigonometrična točka
1-31000	Mejnik s pričo – mejnik med k. o. Materija in Brezovica
1-30997	Orlek mrejniki III – mejnik med k. o. Sežana in Trebče oziroma nekdanji mejnik med mestoma Trst in gospostvom Švarcenek
1-31016	Mejnik XXI – mejnik med k. o. Lokev in Bazovica oziroma nekdanji mejnik med mestoma Trst in gospostvom Švarcenek
1-30998	Mejnik XXIV – mejnik med k. o. Lokev in Bazovica oziroma nekdanji mejnik med mestoma Trst in gospostvom Švarcenek

Slika 1: V Register kulturne dediščine vpisani mejniki okrog Sežane in na Matarskem podolju (vir podlage: GURS).

Vpisani mejniki oziroma kamniti osamelci, ki imajo prav tako vlogo mejnikov katastrskih občin, se v Registru kulturne dediščine uvrščajo v režim »dediščina priporočilo« in podrežim »memorialna dediščina« ter v vrst »spominski objekti in kraji«. Za vpis smo predlagali le izbrane izjemne primere mejnikov iz tega dela Slovenije, ne pa vseh mejnikov iz obdobja franciscejske zemljiškokatastrske izmere, ki jih tod v naravi še vedno lahko najdemo.

Deloma naši predlogi dopolnjujejo že pred tem vpisane mejnike. Tak primer sta mejnika XXI in XXIV med katastrskima občinama Lokev in Bazovica oziroma nekdanja mejnika med samostojnim mestom Trst in gospodvom Švarcenek. Z vpisom sta dopolnila celotno zaporedje šestih mejnikov, ki še danes razmejujejo ti katastrski občini in ki si sledijo od vrha hriba Kokoš (1-30646) do kamnitega osamelca Sežanska vrzela (1-31014). Ke tej meji, to je nekdanji meji med mestom Trst in gospodvom Švarcenek, spada še mejnik III v Orleku (1-30997). Ta danes razmejuje katastrski občini Sežana in Trebče. To so zelo lepi mejniki, ki imajo poleg napisov še dva grba: helebardo nekdanjega mesta Trst in ščit s sedmimi

krogci grofov Petačev nekdanjih švarceneških gospodov (po eni izmed razlag krogci predstavljajo sedem žeblice v peti Petačev, po drugi pa sedem novčičev). Po velikosti so ti mejniki večji od večine drugih mejnikov katastrskih občin iz časa franciscejske katastrske izmere, ki jih najdemo v okolici.

Poleg prej omenjenih moramo izpostaviti še mejnik s pričo med katastrsko občino Materija in Brezovica (1-31012), ki naj bi po Zvoni Ciglič (1993) ponazarjal primer nekoč veliko bolj razširjene prakse na Primorskem, da sta mejaša postavila vsak svoj mejnik in s tem mejo zavarovala dvakrat. Točno ta mejnik, ki smo ga sedaj vpisali v Register nepremične kulturne dediščine, pa je že s sliko predstavljen v knjigi Ciglič (1993).

Zaključimo s kamnitim osamelcem Tri kunfini (1-31013), ki naj bi bil po Čoku (2016) največji mejnik v Sloveniji, saj je dolg približno 10 metrov in visok 3 metre. Vendar se nam geodetom ni bati, da nam bo s svojo velikostjo pokvaril geodetske evidence, kajti samo mejo katastrske občine opredeljuje stik kamnitega osamelca z dvema suhima zidovoma.

Viri:

Ciglič, Z. (1993). Kamniti svet = Il mondo della pietra. Koper: Pokrajinski muzej Koper.

Čok, B. (2016). V siju mesečine: ustno izročilo Lokve, Prelož in bližnje okolice. Ljubljana: Založba ZRC.

Potokar, K. (2005). Kačiče na Krasu. Kačiče-Pared: Samozaložba.

Triglav Čekada, M., Rože, A., Škafar, R. (2022). Mejna znamenja katastrskih občin na Krasu, Matarskem podolju in v Brkinih: med dejstvi in mitologijo. Geodetski vestnik, 66 (3), 367–386. DOI: <https://doi.org/10.15292/geodetski-vestnik.2022.03.367-386>

doc. dr. Mihela Triglav Čekada, univ. dipl. inž. geod.

Geodetski inštitut Slovenije in Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo

Jamova cesta 2, SI-1000 Ljubljana

e-naslov: mihaela.triglav@gis.si